

“Namus”

Herkesin ve her toplumun kendince yorumladığı, kimi değerler yüklediği, sonuçlar bağladığı bu soyut kavram...

“Namus” ibaresinin, dilimize Arapça veya Farsça’dan girdiği düşünülmektedir. Araplar ve Farslar da eski Yunanlılar’dan almıştır. Kelimenin kökeni, “nomos” dan gelir. “Nomos”, “*iktidar, kanun, kural*” anlamındadır. “Nomos” un da kökü “nema” dan gelir. “Nema” ise, “*bir erkeğin sahip olduğu otlak alan ve otlak alanın üstünde otlayan hayvanlar*” manasındadır. Dolayısıyla “namus” kelimesinin kökünde “*kural, kanun*” ve “*sahiplenmek*” vardır. Kelime anlamı olarak “1- *Kanun nizam. 2- Ar, edep, ırz. 3- Temizlik, doğruluk*” anlamlarını taşıdığı söylenebilir.

Namus, eğitim seviyesi, dünya görüşü, inanç, sosyal ve kültürel değer yargıları, yaşanılan çevre gibi faktörlerin etkisi ile muhtelif mana ve içerikte somutlaştırılan izafi bir kavramdır. Örneğin Türk Dil Kurumu, “namus” ibaresini: 1- “Bir toplum içinde ahlak^[1] kurallarına ve toplumsal değerlere karşı beslenen bağlılık, iffet^[2]”; 2- “*Dürüstlük, doğruluk*” olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla da tanım, bünyesinde hem erkeği, hem de kadını; yani “*KİŞİ*” yi barındırmaktadır.

Hâlbuki ülkemizde “namus” denilince çoğu insanın kafasında aynı imge şekillenir: KADIN! “*Namus nedir?*” sorusuna cevap veren erkeklerin büyük bölümü “*karım, bacım, annem, kızım*” diyor. “*KADIN NİÇİN NAMUSTUR?*” diye sorarsanız, bunun cevabını o kadar kolay veremezler. Biraz şaşkınca yüzüne bakacaklardır; zira bunun asla sorulamayacak kadar ortak kabul gördüğüne inanırlar.

Özellikle kırsal kökenli, aşiret ve akrabalık ilişkileri güçlü, eğitim seviyesi düşük, kente göç etmiş olsalar bile çevreleri fazla değişmemiş kişilerde, insanların uğruna öldürülebileceği çok büyük bir şey, yaşamın anlamı ve amacı olarak algılanmaktadır. Öte yandan hemen hemen tüm kentlerde de en güçlü eğilim, namusun “*kadın, kadın bedeni, bakirelik, kadın cinselliği ve kadının kontrol edilmesi*” biçiminde ele alınması yönündedir.

Erkeği alabildiğine özgürleştirip birincilleştiren; kadını ise metalaştırıp pasifleştiren bu namus algısı öyle bir yerleşmiş ki, sorgulamadan bilinçaltlarına nakşedilmiş adeta! Nitekim ataerkil zihniyetin egemen olduğu ve ülkeyi yöneten aktörlerin de çoğunun erkek olduğu ülkemizde, “namus=kadın” anlayışı, yasalara da sirayet etmiştir. Örneğin, eski (765 sayılı) Türk Ceza Yasası’na göre,

[1] Tanımda yapılan atıf nedeniyle “*AHLAK*” kelimesinin de manasına kabaca değinirsek: “1- *Mutlak olarak iyi olduğu düşünülen veya belli bir yaşam anlayışından kaynaklanan davranış kuralları bütünü. 2- Bir kimsenin iyi niteliklerini veya kişiliğini ifade eden tutum ve davranışlar bütünü, mizaç, huy*”

[2] Türk Dil Kurumu, “*İffet*”i ise, “*Cinsel konularda ahlak kurallarına bağlılık*” şeklinde tarif eder.

tecavüzcüsü ile evlendirilen mağdurenin namusu temizlenmiş oluyor, tecavüzcü de belli bir süre boşanmayınca dava/ceza erteleniyordu. Söz konusu hükmü eleştiren azınlığın karşısında, bir de bu eleştirenlere karşı çıkan, hükmün yerindeliğini savunan azımsanamayacak çoğunluk vardı. Bu savunuculardan örneğin devlet yönetiminde de önemli görevler yapmış bir profesörün şu cümleleri inanılır gibi değil: (2003 yılında) “*Tecavüz eden kişi ile evlenmek Türkiye'nin bir gerçeğidir. Hiç kimse bakire olmayan bir kadınla evlenmek istemez. Aksini savunan sahtekârdır.*” Bu bakış açısı, son derece tehlikelidir; zira yaygın olan, alışılmış olan her şeyi akıl ve adalet süzgecinden geçirmeksizin kabul etmek, toplumu ileriye götürmeyecek; toplumu değiştirme ve dönüştürme fonksiyonu da olan hukukla bağdaşmayacaktır. Ayrıca bu bakış açısı, kadını “*ruhu ve duyguları olan bir birey*” olarak görmemenin de bir itirafıdır. Zira kadın, babası ve abisi başta olmak üzere ailenin erkeklerinin güdümünde belli bir yaşa gelir, sonra da ailenin uygun gördüğü biri ile evlenerek kocasının güdümüne girer. Onun ayrı bir kişiliği, ayrı bir dünyası, bağımsız fikirleri, duyguları, kendine özgü hakları olamaz. Bu yüzden kadına çizilen bu acımasız toplumsal çizginin değişmemesi için kadının okuması, ekonomik özgürlüğünü kazanması da istenilen bir durum değildir.

Medyada kadın cinayeti haberlerinde, örneğin;

“*kız kardeşinizi neden öldürdünüz?*”

“*Namusumuzu temizledim!*”

Şeklinde soru ve cevaplara maalesef hiç de yabancı değiliz. Yine medyadan hatırlayacağımız bir röportajda Batmanlı bir kadının “*namus nedir?*” sorusuna verdiği yanıt: “*Bizde namus kavramı şeydir yani, sadece cinsel ilişkiye girmek değildir. Bir erkekle konuşmak, sinemaya gitmek, radyoda şarkı istemek bile bir ölüm kararıdır. Mesela geçenlerde Urfâda böyle bir olay yaşandı, bir kız radyo programına telefonla katılıp bir şarkı isteyip bunu da bütün sevenler ve sevilenlere armağan edince, kızın ölüm kararı çıktı ve sokak ortasında infaz edildi. Bir kadın Mardin'de sinemaya gittiği için öldürüldü. Burada (Batman'da) da bir kız pantolon giyip düğüne gittiği için öldürüldü.*”

Niçin öldürürler kadınları? Neden tecavüze uğramış ya da sevdiğiyle kaçmış bir kızın cezası ölümdür mesela? Sanırım buna hiç düşünmeden verecekleri cevap, “*kadın namustur*” olacaktır. Kadın, çizilen sınırın dışına çıktığında da bu namus kirlenmiştir ve temizlenmesi gerekir(!) Üstelik sadece katil değil, bu anlayışı destekleyen herkes de “*namuslu*” olacaktır(!). Önerilerine bir “*namus*” perdesi inecektir. O perdenin arkasında istediklerini yapabilir; örneğin birinin hakkını gasp edebilir, dolandırıcılık yapabilir, yalan söyleyebilirler... Kadınlar üzerinden kazandıkları “*namus*”, onların her türlü namussuzluğunu saklamaya yeterlidir.

Dünya'ya bir bakın! Sözde namus / töre adına en fazla kadının öldürüldüğü yerler, insanoğlunun 3 temel problemi olan cehaletin, ayrımcılığın ve fakaralığın en yaygın olduğu memleketlerdir. Her türlü hileyi, haksızlığı, korkaklığı kadınların “*namusunun*” ardına gizlerler. Bu nedenledir ki, “*namus=kadın*” zihniyetindeki erkeğin namusundan şüphe duymak, hiç de yersiz değildir.

